

DE ZONEN VAN BRUCE LEE

The Laughing Heart

*your life is your life.
don't let it be clubbed into dank
submission.
be on the watch.
there are ways out.
there is light somewhere.
it may not be much light but
it beats the
darkness.
be on the watch.
the gods will offer you
chances.
know them, take them.
you can't beat death but
you can beat death
in life,
sometimes.
and the more often you
learn to do it,
the more light there will
be.
your life is your life.
know it while you have
it.
you are marvelous
the gods wait to delight
in
you.*

Charles Bukowski

A boxer, like a writer, must stand alone.

A.J. Liebling

Jongen,

Op de avond dat ik had besloten om Bruce Lee te imiteren, belandde ik in het ziekenhuis met een hersenschudding en elf hechtingen in mijn hoofd. Het gebeurde tijdens een schoolfeest.

Ik was dertien en wilde Raymond, de populaire jongen die een paar vervelende opmerkingen had gemaakt tegen het meisje dat ik leuk vond, de schrik op het lijf jagen door dezelfde vliegende trap te maken als Bruce Lee aan het slot van de film *Fist of Fury*. Ik was natuurlijk niet van plan Raymond echt te raken. Het was show, een demonstratie van mijn grote vechttalent. Hij zou onder de indruk zijn van mijn kunsten en het meisje voorgoed met rust laten. Dat was het idee.

Ik verliet de door discolampen verlichte klas waar de meisjes met fluorescerende wollen truien, spijkerrokjes en getoupeerd haar tegenover elkaar stonden te dansen. De jongens probeerden er cool uit te zien en stonden langs de kant met een plastic bekertje in hun hand en keken vanonder de haarlok voor hun ogen toe. Ik zag Raymond aan het einde van de lange gang staan met een groepje jongens. Ik nam een aanloop en toen ik opsprong om de trap uit te voeren bracht ik een katachtige gil voort. Hij keek op en nog voordat dat ik bij hem in de buurt kwam knalde ik met mijn hoofd tegen de bovenkant van de deurpost in de hal en viel ik als een zak aardappelen op de grond. Ik keek naar hem. Hij zag lijkleek, slikte een paar keer, en wees met een bibberende wijsvinger naar me.

‘Je gezicht, je bloedt!’

Ik voelde aan mijn schedel, voelde een zachte pulp en werd duizelig en misselijk. Ik keek naar het bloed aan mijn vingers, naar de rode vlekken op mijn nieuwe crèmekleurige trui, naar de bloed-

spatten op de grond. Ik was een kalfje dat zojuist ter wereld was gekomen, nog nat van de bloedblubber, en niet in staat om meteen op te staan.

Een van de jongens uit het groepje rende naar het klaslokaal en kwam terug met mevrouw Van Dijk, die van schrik haar plastic bekertje liet vallen toen ze me zag.

‘O, God!’ riep ze. ‘O, God!’

‘Hij kwam helemaal daar vandaan gerend,’ zei een andere jongen, en wees naar het einde van de lange gang, ‘en toen sprong hij keihard tegen de bovenkant van die deurpost aan. Maar echt keihard, hè!’

Mevrouw Van Dijk hurkte bij me neer.

‘God, jongen! Waarom heb je dat nu gedaan? We moeten naar het ziekenhuis. Kunnen jullie je ouders bellen en vragen of ze jullie kunnen ophalen? Gebruik de telefoon in de docentenkamer maar. Schiet op! De klassenavond is afgelopen. Wil iemand dat tegen de klas zeggen? Hoe kom je nu toch zo, Alex?’

Er kwamen steeds meer leerlingen om ons heen staan. Sommige meisjes sloegen verschrikt een hand voor hun mond. Het meisje waar het allemaal om was begonnen keek mij bezorgd aan. Ik ontweek haar blik uit schaamte en werd steeds duizeliger.

‘Die gek denkt zeker dat hij Karate Kid is,’ hoorde ik een van de vrienden van Raymond zeggen. Mevrouw Van Dijk probeerde mij overeind te helpen.

‘Gaat het nog?’ vroeg ze toen ze mij bij mijn bovenarmen vastpakte.

Ik knikte, maar mijn benen werden week en ik verstevigde mijn grip op haar arm. Een vader van een van de meisjes kwam binnen en bood aan om op de klas te letten zodat mevrouw Van Dijk met mij naar het ziekenhuis kon. Hij ondersteunde me naar haar auto, een gele eend, Citroën 2cv.

‘Blijven praten,’ zei mevrouw Van Dijk, maar ik wist niets te zeggen. Onderweg naar het ziekenhuis zei ze steeds: ‘Ben je er nog? Blijven praten, hè? Wat heb je nu toch gedaan?’

In het ziekenhuis brachten ze me naar de Spoedeisende Hulp. Een dikke man zat met een theedoek om zijn arm gebonden in de wachtkamer. Zijn harige buik kwam onder zijn t-shirt vandaan. Hij leek in slaap te dommelen, maar toen hij me zag knikte hij me toe.

‘Het ziet er niet fraai uit,’ zei hij en keek naar zijn hand, ‘maar bloed maakt het vaak erger dan het is, hè. Ik moet wachten op mijn collega, die komt mijn vingertop brengen.’

Ik werd naar binnen geroepen. Mevrouw Van Dijk nam me bij de hand en zei: ‘Ik ben niet zijn moeder, hoor. Ik ben zijn docente Handvaardigheid. We hadden een feestje op school.’

‘Een wild feestje als ik het zo bekijk,’ zei de man met de witte jas, die zich voorstelde als Jasper-de-coassistent. Hij stak zijn handen in de zakken van zijn witte jas en keek me onderzoekend aan.

‘Het was een gezellige avond,’ zei mevrouw Van Dijk, ‘en toen sprong deze wildebras uit enthousiasme tegen een deurpost in de hal.’

De coassistent bekeek de wond en maakte hem schoon.

‘Kan een beetje prikken!’

Ik zat op een verrijdbaar bed, keek naar het metalen, steriele bakje naast me en zag dat hij er bebloede plukken haar en wat donkerrode klontjes in liet vallen.

‘Ken je die film *First Blood* met Sylvester Stallone? vroeg hij terwijl hij haastig wat laden opendeed en een paar gazen pakte.

Ik probeerde te knikken, maar de verpleegkundige hield mijn hoofd goed vast.

‘Ja? Dan kun je je vast die scène herinneren waarin John J. Rambo zijn eigen arm hecht in het bos? Weet je dat nog? Zo gaan we nu ook het gat in je hoofd hechten. Dan heb je een beetje een idee.’ Hij grijnsde. ‘Geen zorgen,’ zei hij, ‘de verdoving is al gegeven, dus je voelt er niets van.’

Mevrouw Van Dijk keek over de schouder van de coassistent mee. Ik hoorde haar stem heel dichtbij. ‘Jeetje,’ zei ze steeds. ‘Wat verschrikkelijk allemaal! Jeetje!’

‘Zal ik u even naar de gang begeleiden,’ zei de verpleegkundige. ‘Misschien kunt u zijn ouders op de hoogte brengen?’

‘*Wat?* O, ja, God, ja, natuurlijk! Ik ben vlakbij, Alex.’ Ze wuifde bezorgd achterom en verliet de behandelkamer.

Uiteindelijk had ik elf hechtingen in mijn hoofd. Mevrouw Van Dijk bracht me naar huis en toen je oma mij zag begon ze te schelden, want oma, zoals je weet, kan zich nu eenmaal niet beheersen. Daarna verontschuldigde ze zich bij mevrouw Van Dijk, maar die zei dat ze het heel goed kon begrijpen.

‘U bent natuurlijk geschrokken.’

‘Hij is voor het ongeluk geboren,’ zei je oma.

Mevrouw Van Dijk lachte even en zei toen dat ik van de dokter rust moest houden en dat je oma mij om de twee uur moest wekken om te controleren of ik nog aanspreekbaar was.

‘Ook dat nog,’ zei ze.

Het was de laatste keer dat ik Bruce Lee probeerde te imiteren, jongen, maar het zou niet de laatste hersenschudding zijn. Het was overigens ook niet mijn eerste, maar daar kom ik later nog op terug.

Je hebt me, op verschillende momenten, gevraagd naar mijn achtergrond als vechter, en als de gelegenheid zich voordeed wanneer we samen ergens een broodje aten, heb ik je er fragmentarisch over verteld. Jij doet volgend schooljaar, op je zeventiende, vwo-eindexamen en je hoopt naar de kunstacademie te kunnen gaan. Ik kan niet in woorden uitdrukken wat zulke gezamenlijke middagen in een broodjeszaak voor me betekenen. Hoe we over onze dromen praten, over je toekomst, over kunst, over literatuur, over *mijn* literatuur, en over vechtkunst. Ik heb je natuurlijk op zulke momenten over Bruce Lee verteld, hoe invloedrijk hij als vechtkunstenaar was, en hoeveel hij voor me betekent. Maar ik heb je nooit precies verteld hoe dat zo is gekomen, welke rol hij inneemt in mijn leven, en hoe hij daarmee ook een rol in jouw leven speelt. Het wordt tijd dat ik je vertel wie hij echt is. Deze brief gaat over Bruce Lee, en over jou en mij.

Kort na je geboorte zei de kraamverzorgster, een lieve dame die me aan een non deed denken: 'Ik zie het al, deze is *wakker!*' Ik had geen idee wat ze bedoelde, want je bent ons enige kind, en voor je moeder en mij waren het vooral uitputtende dagen, dus hoewel ik haar opdrachten en adviezen probeerde te onthouden ging veel aan mij voorbij, al ben ik die ene opmerking nooit vergeten. Misschien wel omdat je in de weken en maanden daarna inderdaad vaak wakker lag. Je keek dan naar boven, alsof je een wereld zag, een universum, die voor gewone stervelingen verborgen bleef. Later, ik vermoed dat je een jaar of twee was, sloop ik een keer naar je kamertje om te kijken of je al sliep en toen zag ik voor het eerst hoe je op je rug lag en met je wijsvinger aan het luchttekenen was. Ik fluisterde naar je moeder dat ze moest komen en toen hebben we een tijdlang naar je gekeken. Je was *wakker*. Het tekenen bleef, 's avonds in je bedje in de lucht, maar ook op papier, en eigenlijk ben je er nooit mee gestopt.

Die wakkere geest van je heb ik altijd bewonderd.

De kraamverzorgster had je in haar armen en zei tegen je: 'Zie je dat? Je vader is weer in de buurt. Als je in de toekomst iets voor elkaar wil krijgen, ventje, vraag het dan maar aan hem, want hij kan vast geen weerstand bieden.'

Ze had gelijk.

Voor jou is het beeld van een vader die 's avonds vechters traint en lesgeeft de gewoonste zaak van de wereld. Je groeit op in een eigenaardig ritme waarin je vader 's avonds naar een gym gaat waar voor de leek uitbarstingen van geweld plaatsvinden. Ik overdrijf niet eens. Lang had de 'karatetrapp' buiten de sportschool een negatieve connotatie. De voetballer die op het veld 'een karatetrapp' uitdeelt krijgt rood. Dat is natuurlijk terecht, maar zelden voldoet zo'n wilde trap aan de technische uitvoering zoals die wordt geleerd in een dojo. De term 'karatetrapp' wordt gebruikt om de gewelddadigheid ervan aan te geven. Het opzettelijk toebrengen van fysiek letsel.

Ik geloof niet dat de karateka's er ongelukkig mee waren dat

het slechte imago ergens in de jaren tachtig door de kickboksport werd overgenomen. Vanaf dat moment waren het kickbokstrappen die werden uitgedeeld als sporters in andere disciplines buiten hun boekje gingen. Gewelddadige criminelen die een blauwe maandag aan kickboksen hadden gedaan werden betiteld als een bende kickboksers, zelfs als geen enkel bendelid ooit actief aan een wedstrijd had deelgenomen.

Als kleine jongen zag je hoe ik steeds met mijn sporttas verdween en als ik terugkwam lag jij allang te slapen. Ik vroeg dan aan je moeder of je misschien had gehuild of lastig was geweest.

‘Valt wel mee,’ zei je moeder elke keer. ‘Hij heeft nog getekend en wilde z’n tekeningen aan jou laten zien. Ze liggen op z’n tafeltje.’ Op het houten tafeltje in de woonkamer van onze flat zag ik elke week wel een stapeltje tekeningen liggen. ‘Kijk, papa!’ stond op een vel geschreven, als een aankondiging van een portfolio dat je speciaal voor mij had gemaakt.

Vaak zag je hoe ik thuis wedstrijd filmpjes bestudeerde van kickboksers die op een aankomend kickboksgala tegen jongens moesten vechten van de gym waar ik les gaf. Als trainer was het mijn taak om te weten wat mijn leerlingen te wachten stond. Als ik mijn best deed om de sterke punten en de zwakke plekken in de stijl van hun tegenstanders te bestuderen kon ik het gevaar al voor het gevecht zien aankomen. De gezondheid van de jonge vechters zag ik als mijn verantwoordelijkheid. Het gevecht moest ik proberen te ‘lezen’ lang voordat het daadwerkelijke gevecht plaatsvond.

Zelf begon ik als achtjarige met Taekwon-Do, de Koreaanse variant van karate waarbij vooral de beentechnieken het verschil uitmaken, en het was Frans, mijn introverte taekwondomeester, die tegen mij zei toen ik net zo oud was als jij nu: ‘Ook als je niet kunt trainen vanwege een blessure, Alex, dan kom je naar de sportschool om te kijken. Wie kijkt, léért!’ Hij bood mij op een bescheiden maar strenge manier een structuur die ik bij je oma ontbeerde en waar ik mij op school tegen verzette, omdat de regels daar vooral bedoeld

leken om mij niet te zien. Ik moest op school voldoen. Meedraaien. Opvolgen. Geen lawaai maken. Ik mocht niet het kiezelsteentje in de schoen zijn of de ribbel in het tafelkleed.

De meeste docenten moesten me niet, merkte ik. Ik keek en léérde. Ik hoorde niet bij 'de stijgers'. En ik had geen donkere huidskleur, zodat de docenten niet eens moeite deden om hun vermoeide blikken te verhullen. Deze observaties konden, dacht ik eerst, mijn inbeelding zijn. Iedereen weet hoe streng meneer Groeneveld kon zijn of hoe hysterisch mevrouw Van Dijk werd als we niet luisterden, om nog maar te zwijgen over het eigenaardige karakter van meneer Barendregt, die je vanachter zijn bureau minutenlang kon aanstaren terwijl hij aan zijn pijp zoog en kleine wolkjes uitblies. Niets van dit alles had te maken met mij, maakte ik mijzelf een tijdlang wijs. Die docenten waren 'gewoon zo'. Maar de stilzwijgende afspraak tussen mij en verschillende docenten bleef dat we elkaar niet moesten.

De blanke arbeidersklasse waaruit ik kom voelde zich in de jaren tachtig verwaarloosd en vergeten, jongen. We werden op één hoop gegooid met buitenlanders die als gelukszoekers werden gezien, de gastarbeiders die elke dag ploeterden en uiteindelijk kozen voor gezinshereniging, de Surinamers die na het koloniale bewind massaal naar Nederland kwamen; samen werden we in wijken weggestopt waar niemand wilde wonen, in buurten waar de politie op een bepaald punt niet langer surveilleerde, in straten waar problemen vooral onderling werden 'opgelost'. Slechts een paar honderd meter van ons vandaan woonde de overwegend blanke middenklasse, met andere verwachtingen, passend bij de opgeruimde, overzichtelijke, groene doorzonwijken waarin zij leefde, en die zich waarschijnlijk niets kon voorstellen bij mijn wereld van mijn familie en die van mijn gekleurde vrienden.

Je opa Leo las vaak in de krant dat het beter ging met ons land en dan schudde hij zijn hoofd en begon hij weer te schelden. De meningen in de kranten die hij las konden, volgens hem, niet anders worden uitgelegd als een overtuiging, als een ideologie waarin de ar-